

« zurück blättern vor »

LOCH subst. m., ab 1432. **1)** ‘Öffnung, Vertiefung’ – ‘dziura, otwór, wydrążenie’: 1432 Pyzdr nr 1064, STP *Yako pan Mikolay Wrzessyensky grobley ne podnyozsl... any palmy, any lochi, any kolmi.* o 1564 Mącz 406a, SPXVI *Inspectavit per nostrum impluvium intus apud nos Philocomasium, Przepátrzował go v nas přes dášzny loch.* o (†1629) 1981 Zimorowicz 98 *Jest niedostępna jaskinia, gdzie ludzi Śpiewak czubaty nigdy nie przebudzi, [...] Z lochu cichego potok wyskakuje Niepomnej wody.* – (SŁA), STP, SPXVI, MĄCZ, CN, TR, L, SW (m.u.), LSP. **2)** ‘natürliche Höhle, Grotte’ – ‘naturalna jama, grota, pieczara’: 1535 MiechGlab *4, SPXVI [*Norwegowie*] *by sie nie chowali wkożuchach ciepłych y w szubach abo też w izbach j w lochach ziemnych Nikakie by nie zetrwali od zimna.* o 1584 KochFr 90, SPXVI *Iazem Fráncuzy / ia Niemce / ia Włochy / Iazem náwiedził Sibylliné lochy.* o (1618) 1902–1903 Kochow.W.Dz.B. 458 *Wtem ie pod ziemię wiódl w głębokie one / Podziemne lochy staruszek pochyły.* o (vor 1693) 1959–1963 Kom.Duch., LEWAŃSKI VI 360 *Prędzej północne wiatry wezmą z Zefirami / Zgodne Fawonijusze dobrze zawarte lochami [...] / Niżby.* o 1761 Leszcz.H. S. 451, L *Daniel w lochu lwów.* – (SŁA), SPXVI, MĄCZ, L, SWIL, SW, LSP, DOR. **3)** ‘unterirdischer Raum, in der Regel unter großen Gebäuden der als Keller oder Verlies benutzt wird; unterirdischer Korridor’ – ‘podziemne pomieszczenie, zwykle pod dużymi budowlami, wykorzystwane jako piwnica, więzienie; korytarz podziemny’: 1542 Cresc. 153, L *Niektórzy też czynią w ziemi gruby abo lochy ku chowaniu zboża.* o (1555) 1725 Jer.Zb. 298, L *Nieprzyjaciele wdarli się do miasta lochem, to ieft ziemnym przechodem.* o 1569 BielSpr 64v, SPXVI *day przed tym vkopác kilka lochow w ziemi szeroko iáko piwnice ieden od drugiego opodal [...] y wczynić do nich Stolle táiemne / ktoremi mogłby thą donieść prochy z beczkámi.* o (1661) 1971 J.A.Mor.Lut. 53 *I gdyś fraskackie objeżdzał fontany, / Wprzód-eś się pytał, kędy loch kowany.* o 1769–1777 Zab. 11 190, L *Obym miał niezgnity dom, folwark, pełno w lochu, w śpizarni i w gumnie.* o 1828 KW III 31-2, SJAM *Lada grzech ściaga najstroższemi kary / Podziemnych lochów, wygnania i miecza.* o (1843–1846) 1885–1887 Baliń.M.Polska III/1 299, DOR *Obszerne lochy pod zamkiem służyły do zachowania żywności lub zapasów wojennych.* o 1852 Zmor.Podania 134, DOR *Pochowano go (...) w lochach pod starą kaplicą.* o 1853 Syrok.Wędr. 98, DOR *Jest podanie, że się od tego kościoła [w Nieświeżu] aż do kolegium jezuickiego w mieście, pod jeziorem, ciągnęły lochy podziemne.* o (1886) 1951 Prus Plac. 10, DOR *Najmitka znosiła drwa na komin albo (...) biegala po kartofle do lochu.* – (SŁA), SPXVI, MĄCZ, L, SWIL, SW, LSP, DOR. ◊ **Etym: 1)** mhd. *loch* subst. n., ‘Öffnung; Wasserloch’, LEX. **2)** frühhd. *Loch* subst. n., ‘unterirdischer

Raum, Verlies, Höhle, Grube', GRI. ◊ **Der:** *lochować* v. imp., 'aushöhlen', (1547) 1913 Wawel 382, SPXVI ◊ [LBel.] 1780 Włodek Sł, MAY, zuerst geb. CN; *lochowaty* adj., 1564 Mącz 134d, SPXVI ◊ [LBel.] 1765–1784 Mon. 814, L, zuerst geb. MĄCZ; *loszek* subst. m., (1565) 1961 LustrPom 190, SPXVI, zuerst geb. SW; *lochowy* adj., zuerst geb. CN. ❖ Im 15. Jh. nur in der Bedeutung 'Wasserloch' direkt aus dem Deutschen (2 Belege bei STP) entlehnt. Im 16. Jh. wurden weitere Bedeutungen dazu übernommen. Tsch. *loch* 'Keller, Grube' ist bei GEBAUER nur zweimal belegt: Erstbeleg Chelč Sít' (1521); Blah (1571). Da der polnische Erstbeleg für diese Bedeutung von 1535 stammt, scheint die tschechische Vermittlung möglich, wenn auch nicht zwingend. Die polnischen Bedeutungen ergeben sich zwanglos aus den mittelhochdeutschen und neuhochdeutschen Bedeutungen.

« zurück blättern vor »